

EGYENSÚLY INTÉZET

KIHASZNÁLATLAN ERŐFORRÁSUNK: BIZALOM ÉS CSELEKVŐ KÖZÖSSÉGEK

HÁTTÉRANYAG A MAGYAROK
KÖZÖSSÉGE TÉMAKÖRÉBEN

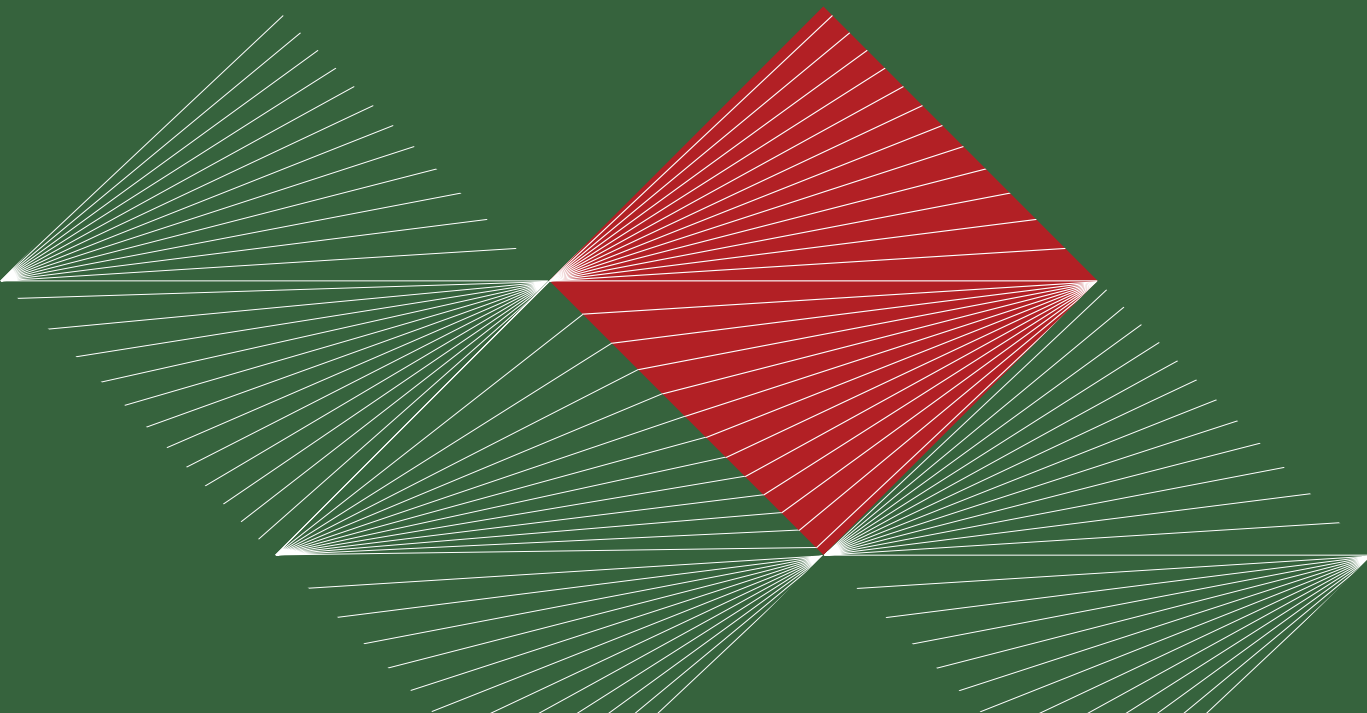
- ▶▶ Az ember közösségi lény. Egyaránt szüksége van a család születéstől adott megtartóerejére, a nemzet vagy a kulturális identitás tágabb kötőerejére és a két szint között elhelyezkedő mezoszintű közösségekre.
- ▶▶ A társadalmi tőke az emberek közötti hétköznapi érintkezések, bizalmi kapcsolatok, együttműködési minták hálózata, a közös cselekvés fő motorja. Azok az országok tudnak igazán sikeresek lenni, amelyekben a társadalmi tőke felhalmozása során élénk civil életet, autonóm és cselekvőképes társadalmat sikerült létrehozni.
- ▶▶ A hiányzó közösségek Magyarország egyik fő kihasználatlan erőforrását jelentik. Mindannyiunk érdeke, hogy az állam és az önkormányzatok minden eszközzel ösztönözzék az erős civil szféra, az összetartó lakóközösségek, aktív településrendezési egységek és más önkéntes társulások virágzását.
- ▶▶ Széleskörű konszenzusra van szükség a tekintetben, hogy a mezoszintű közösségek nem az államhatalom ellenfelei, hanem partnerei, amelyeknek a közös ügyek intézésében helyi és országos szinten is érdemi beleszólást kell biztosítani.
- ▶▶ A közoktatás egészében nagyobb teret kell biztosítani a közösségi elvnek, az állampolgári aktivitás és az együttműködés értékének, a kezdeményezőkézségnek és az önállóságnak.
- ▶▶ A demokratikus értékeket, a kooperációt és a közösségi normákat középpontba helyező állampolgári ismeretek tantárgynak a diákok aktuális életkorára szabott oktatását az alapfokú oktatás első osztályától be kell vezetni.
- ▶▶ Az ország teljesítményét és életminőségét mérő mutatók között, illetve általában a közbeszédben a társas érintkezések gyakoriságát, minőségét és eredményességét, a társadalmi bizalom és együttműködés szintjét, valamint az állampolgári kompetenciákat és aktivitást mérő indexeknek hangsúlyosabban kell megjeleníteniük.

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	2
Bevezetés	4
I. A társadalmi tőke fontossága	7
II. A mezoszintű közösségek haszna	9
III. Társadalmi tőke és mezoszintű közösségek Magyarországon	12
IV. Javaslatok	15
Hivatkozások és további irodalom	18

| BEVEZETÉS

BEVEZETÉS

► **AZ EMBER** szerencsés esetben születésétől fogva tagja egy **családnak** – ez a társas együttélés legintimebb, legközelibb szintere, **a közösség mikroszintje**. Szintén születésünk jelöli ki a helyünket **a közösség makroszintjén**, a **nemzet**en belül – ez a kötelék még abban is élete végéig érvényesül valamilyen formában, aki idővel elhagyja a hazáját és másik nemzeti közösséget választ magának. A család **mikroszintje** és a nemzet (vagy éppen a kulturális identitás, például az „európaiság”) **makroszintje** közötti elképzelt térben ugyanakkor az egyén számtalan úgynevezett **mezoszintű vagy köztes szerveződéshez** kötődhet: lakóhelyi, vallási, karitatív és egyéb társulásokhoz. Ezek – legalábbis egy demokráciában – elsősorban abban különböznek a születési közösségektől, hogy **a tagság alapvetően önkéntes**: az egyén saját választásán és döntésén alapul.

A mezoszintű közösségek kulcsszerepet játszanak az egyén fejlődésében, kiteljesedésében és biztonságérzetének, lelki-anyagi jóllétének növelésében. **A civil egyesületek, életmód vagy közös érdeklődési kör alapján létrejövő társaságok olyan embereket hoznak össze a hétköznapokban, akik hagyományos, családi vagy munkahelyi közegekben soha nem kerülnének kapcsolatba egymással.**¹

Legyen szó a közös lakókörnyezet tisztán tartásáról vagy a helyi közbiztonság javításáról; az oktatás vagy a fizikai egészség minőségének közösségi erőfeszítés révén történő javításáról; a közösség nehéz sorsú tagjainak lelki gondozásáról; az idősek, rászorulóknak életminőségének javításáról; a fiatalok iskolán kívüli időtöltésének megszervezéséről; esetleg a helyi termelők helyzetbe hozásáról vagy mély vallási élmények másokkal való megosztásáról – **a polgárok önkéntességén, kölcsönösségén és bizalmon alapuló, aktív együttműködése egy társadalom egészséges működésének és versenyképességének egyik legfontosabb indikátora.**

A másokkal való önkéntes interakció **az élettel való szubjektív elégedettség és a mentális egészség kulcsfontosságú feltétele**. A felmérések szerint az emberek összes napi időtöltése közül a családi élet és a munkaidőn kívüli társas érintkezés okozza a legtöbb örömet és a legkevesebb bosszúságot – megelőzve olyan, általában kellemesnek tartott kikapcsolódási formákat, mint a tévénézés, a számítógépezés vagy az alvás.² Ezért is szorgalmazza több szakértő, hogy **az emberek jóllétének mérésekor az anyagi, illetve fogyasztási jellegű tényezők mellett a társadalmi érintkezés sűrűsége, gyakorisága és minősége is nagyobb hangsúlyt kapjon.**³

A család, az iskola és a kortárscsoport mellett a szabadon választott társulások **az egyéni szocializáció**, vagyis a közös kulturális értékek és magatartásminták átadásának **elsődleges terepei is**, ekként pedig a közösségi és demokratikus készségek és a normakövetésre való hajlam fejlesztésének eszközei is. És ami ennél is fontosabb: **elősegítik a közös cselekvést, a közösségi célok hatékony megvalósítását.**⁴ Vagyis a valahová tartozás, a közös értékek és célok jegyében létrejövő és cselekvő közösségek kiterjedt hálózatai nem csupán az egyén pszichológiai jólléte és otthonosságérzete, de **egy társadalom sikerességének szempontjából is kulcsfontosságúak.** A közösség erőforrás és tőke, méghozzá olyan tőke, amelyet gondozni és bővíteni kell.

Ebben a háttéranyagban a mezoszintű közösségek magyarországi állapotát és a legfontosabb beavatkozási pontok, szakpolitikai eszközöket vizsgáljuk.

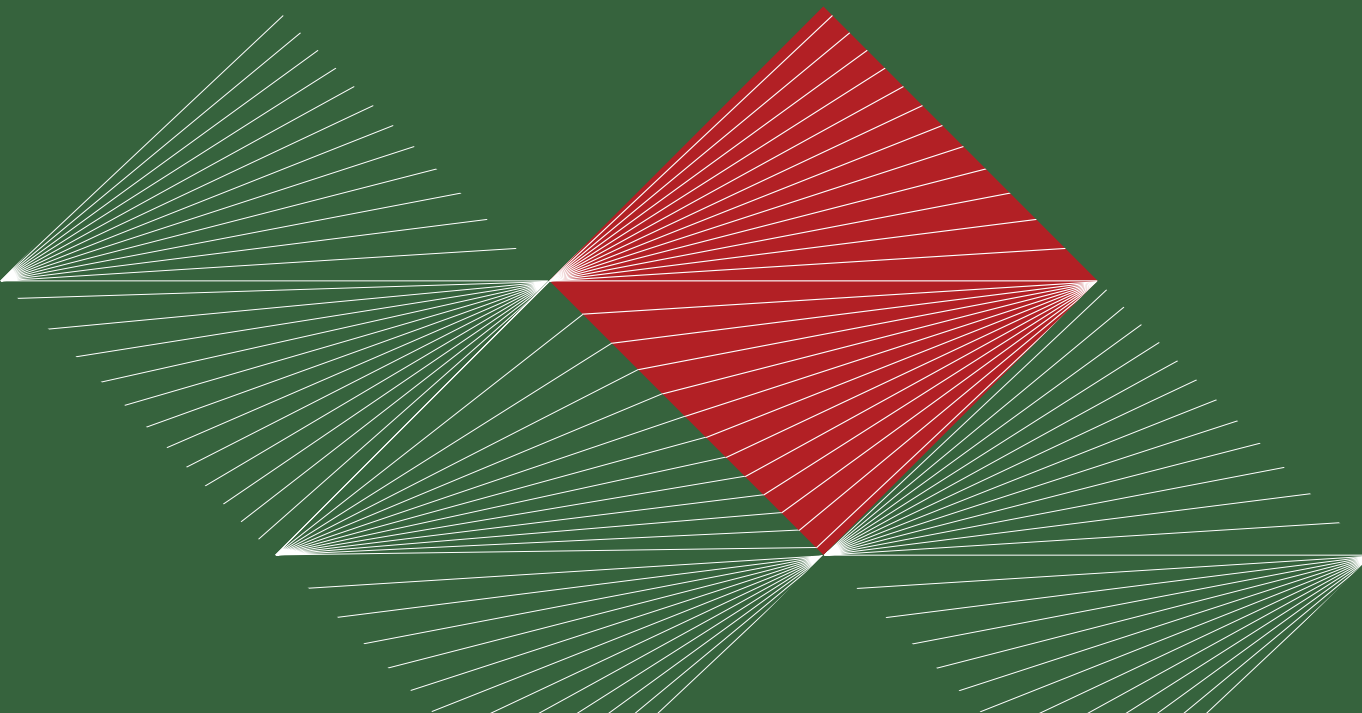
Az első részben a társadalomtudomány klasszikus és újabb eredményeivel indokoljuk, miért kulcsfontosságú egy ország sikeressége szempontjából a társadalmi tőkével, a közösségekkel foglalkozni.

A második részben a szakirodalom és a vonatkozó felmérések alapján megvizsgáljuk a magyarországi

társadalmi tőke állapotát, a magyar emberek közösségi aktivitásának szintjét és a közösséghez való viszonyát.

A harmadik részben javaslatokat fogalmazunk meg a hazai társadalmi tőke felhalmozásának lehetséges eszközeivel kapcsolatban.

A TÁRSADALMI
TŐKE FONTOSSÁGA

A TÁRSADALMI TŐKE FONTOSSÁGA

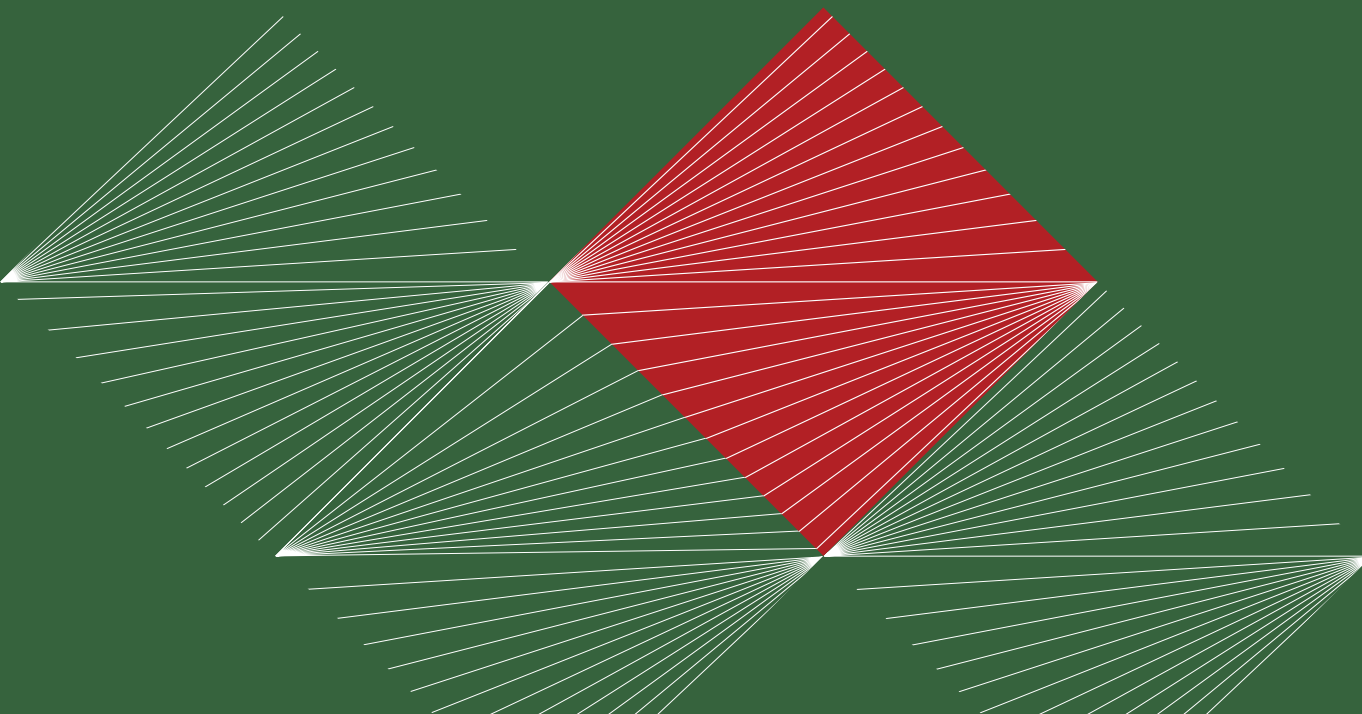
► **A TÁRSADALMI TŐKE** klasszikus meghatározás **szerint a társadalom legkisebb alkotóegységei, egyének, illetve családok közötti hétköznapi viszonyulások hálózata:** a jóindulaté, a barátságé, a kölcsönös rokonszenvé és a társadalmi érintkezés különböző formáinak sokaságáé.⁵ A társadalmi tőkének az egyén sorsában játszott szerepe mellett napjainkban a kutatók egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek **a társadalmi tőke közjósággellegére.** Vagyis arra a szerepre, amelyet társas kapcsolatok a közösségi cselekvés megszervezésében, a kollektív célok elérésében és ezáltal a közjó előmozdításában játszanak.

A társadalomtudósokat az 1980-as évek óta⁶ foglalkoztatja egyre intenzívebben a társadalmi tőke pozitív szerepe a modern nemzetállamok életében. Kutatások és esettanulmányok sora igazolja, hogy azok a társadalmak, amelyekben magas a családnál nagyobb egységekben megfigyelhető bizalmi szint, illetve ahol számottevő, az államtól független, erős kisközösségi struktúrák működnek, minden szempontból sikeresebbek. Az ilyen országokban, illetve régiókban **magasabb a gazdasági növekedés, jobb a közbiztonság és nagyobb a polgárok szubjektív jólléte.**⁷

Ezzel szemben a társadalmi tőke hiánya gyengébb gazdasági teljesítményhez, rosszabb minőségű

társadalmi kohézióhoz és összességében egy közösség működésének gyengébb hatékonyságához vezet. Francis Fukuyama például **„amoralis családcentrikusságról”** beszél a poszt szocialista országok kapcsán, arra utalva, hogy ezekben az államokban a családhoz való erős kötődés mellett jóval gyengébb a társadalmi bizalom szintje és alacsonyabb a közösségi szerveződések sűrűsége. Ez nem azt jelenti, hogy a családi kötelekben bármi rossz lenne, hanem azt, hogy **egy magasan fejlett modern társadalom nem épülhet kizárólag a természetes, születési kisközösségre** – hiszen a társadalom épp a magasabb szintű együttműködés céljából jött létre. Legalább ekkora szükség van ezért a közösségi szerveződés „köztes” szintjeinek intézményeire, a civil közösségi tradíciók és együttműködési tapasztalatok sűrű hálójára. Ilyenek híján az egyének közti bizalom és a kölcsönös felelősségérzet gyengesége az egyént szorosan a legszűkebben vett családjához köti, miközben nem fejlődik ki benne a felelősség érzete a családnál nagyobb csoportokkal: a lakókörnyezettel, a várossal vagy éppen a nemzettel szemben. Válsághelyzetben az államtól vár segítséget – de kevés hajlandóságot mutat arra, hogy áldozatot vállaljon a közösség érdekeinek előmozdításáért.⁸ **A kizárólag a családi közösségi erőforrásokra koncentráló egyéni életstratégiák bezárkózáshoz és bizalmatlansághoz, a tágabb közösség iránti szolidaritás és felelősség elcsökevényesedéséhez, a társadalmi kohézió erodálódásához vezethetnek.**

A MEZOSZINTŰ
KÖZÖSSÉGEK
HASZNA

A MEZOSZINTŰ KÖZÖSSÉGEK HASZNA

▶ **AZ ERŐS MEZOSZINTŰ KÖZÖSSÉGEK** legalább három területen jelentenek hasznot egy országnak: a gazdaság profitál a nagyobb hatékonyságból; több szabadságot és jobb életminőséget jelentenek az állampolgárok számára; erősítik a társadalmi kohéziót és ezáltal a békét. Nézzük meg ezeket a területek egyesével!

A KÖZÖS CSELEKVÉS NAGYOBB HATÉKONYSÁGA

Egy ország gazdasága üzleti döntések, piaci megegyezések sorából áll össze. Kereskedünk, szolgáltatásokat nyújtunk és rendelünk, embereket alkalmazunk vagy bocsátunk el, hosszú távú együttműködéseket kötünk vagy pályázatokon versengünk. E tevékenységek során mindenki a saját haszna maximalizálására törekszik, olykor akár a másik fél érdekeinek rovására is, hiszen nem minden játszma pozitív végösszegű. Ez pedig szükségessé teszi megfelelő garanciák kialakítását, minden fél lehetséges veszteségének lehető leghatékonyabb csökkentése érdekében. Az ilyen típusú koordinációkra fordított, pénzben is kifejezhető erőforrásokat nevezük **tranzakciós költségeknek**.

Ha egy társadalomban kizárólag az államhatalmi intézmények (szabályozások, szerződések, bíróságok) beavatkozásán múlik, hogy a kölcsönösen **bizalmatlan felek betartsák a szabályokat,⁹ az számottevően csökkenti a gazdaság működésének hatékonyságát.¹⁰ A piaci szereplők közötti bizalom, az önkéntes szabálykövetés, az együttműködés bejáratott mintái és íratlan normái ezzel szemben **költséghatékonyabban és kiszámíthatóbban** képesek koordinálni a felek közötti együttműködést,¹¹ ezáltal pedig növelik a gazdaság hatékonyságát.**

TÖBB SZABADSÁG ÉS JOBB ÉLETMINŐSÉG

Az államtól vagy a gazdasági kényszerektől független civil szervezkedés egyúttal a szabadság garanciája is. Ha egy kormányzat túl akar terjeszkedni a hatáskörén, le akarja bontani a hatalma előtt álló korlátokat vagy rendszerszintű jogsértéseket készül elkövetni, akkor van a legegyszerűbb dolga, ha egymástól elszigetelt, bizalmatlan és együttműködésre képtelen egyéneknek kell keresztülvennie az akaratát. Ezzel szemben a polgárok közötti bizalom és a bejáratott mezoszintű együttműködések erősítik a társadalom autonómiát és önvédelmi mechanizmusait a mindenkor központi hatalommal szemben. Vagyis **a virágzó civil aktivitás a hatalom kontrolljaként és ellensúlyaként szolgál, ekként pedig a demokrácia egyik alapját jelenti.**

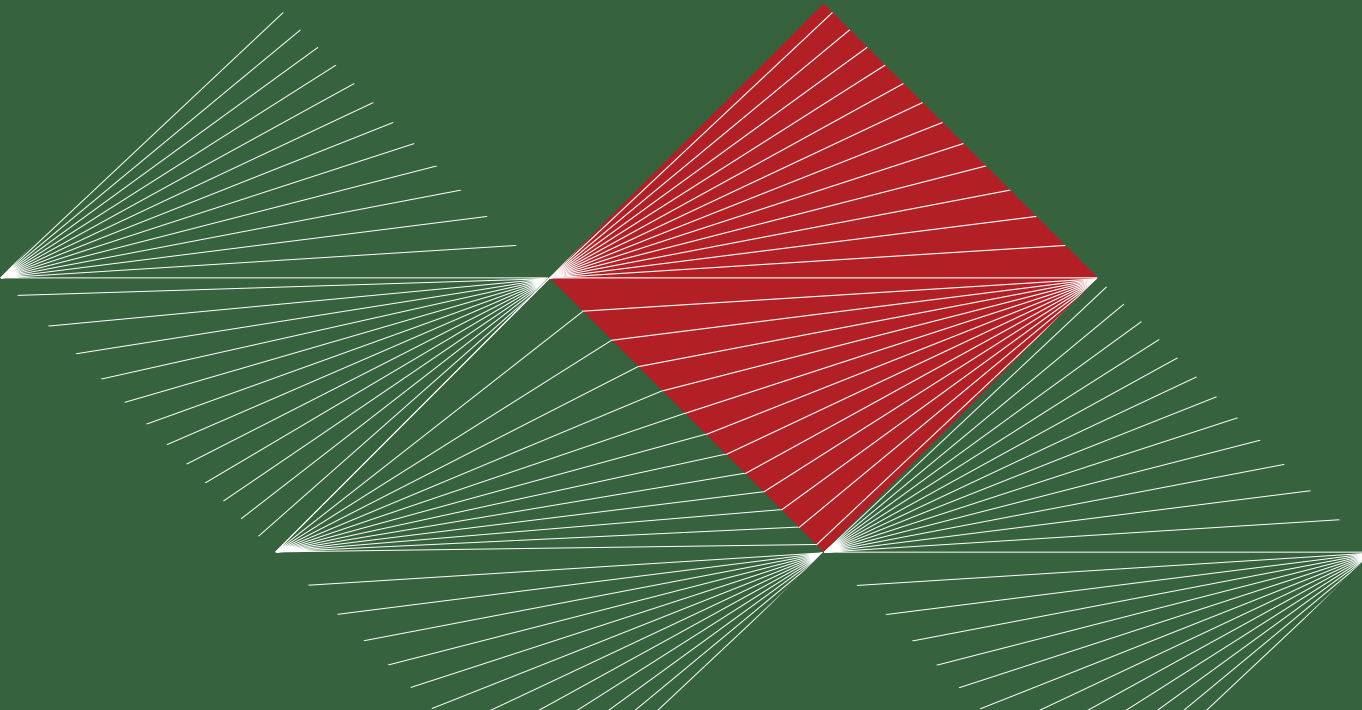
Egy korlátatlan, részrehajló és járadékvadász államgépezet rombolja a polgárok bizalmi szintjét és közösségi lojalitását, felelősségérzetét. Ezzel szemben **az erős társadalmi tőke, a virágzó civil élet képes megvédeni a társadalom elesettebb csoportjait a hatalmi túlkapásokkal szemben, mivel megnehezíti a közösség tagjainak megosztását és alávetését.** Az állampolgári igények, információk és innovációk hatékonyabb becsatornázása által hozzájárul a közszolgáltatások és az állami adminisztráció nagyobb hatékonyságához, valamint **az állammal, a nemzet közösségével szembeni állampolgári lojalitás, civil öntudat erősödéséhez is.**¹²

ERŐSEBB TÁRSADALMI KOHÉZIÓ

A polgárok önkéntes szövetkezéseinek van egy további társadalmi hasznuk is: **a hétköznapokban egymástól elkülönülten élő társadalmi csoportok tagjait hozzák össze egymással.** Ezáltal más-más életszínvonalon és társadalmi viszonyok között élő egyének között teremtenek személyes kapcsolatot, közösségi érzést és kölcsönös felelősségvállalást.¹³ Egy sportegyletben vagy egy szülői munkaközösségben együtt dolgozik, folyamatosan kommunikál az építőmunkás és az orvos, a buszvezető és a topmenedzser. Kicserélik egymással a tapasztalataikat, jobban meg tudják érteni egymás sajátos élethelyzetét, problémáit és adott

esetben akár segíthetnek is egymásnak. Egy közösség működőképességéről és belső kohéziójáról sokat elárul, hogy mit hajlandó, illetve mit képes tenni bajba jutott tagjaiért. A közös célokért folytatott munka, a viták, kompromisszumok, közös megoldások keresésének folyamata **olyan készségek és normák elsajátításához is vezetnek, amelyek elengedhetetlenek egy jól működő demokratikus rendszer fenntartásához.**

TÁRSADALMI TŐKE
ÉS MEZOSZINTŰ
KÖZÖSSÉGEK
MAGYARORSZÁGON

TÁRSADALMI TŐKE ÉS MEZOSZINTŰ KÖZÖSSÉGEK MAGYARORSZÁGON

▶ **A TÉMA SZAKÉRTŐI** hazánk kapcsán „közösség hiányos”, „atomizált” társadalomról „a közéleti aktivitás kóros hiányáról” beszélnek.¹⁴ Az Európai Unióban belül Bulgária és Románia mellett Magyarországon a legalacsonyabb a családon kívüli társas interakciók és a másoknak való segítségnyújtás, illetve a civil aktivitás szintje – szemben a skandináv országokkal, amelyek rendszerint a lista élén végeznek.¹⁵

Számos kutató szerint Magyarország és általában a poszt szocialista országok esetében az atomizáltság és az önkéntes társulások hiánya mögött a modernizáció befejezetlensége és ellentmondásossága áll. **Az államszocializmus idején a kölcsönös egymásra utaltságból és az anyagi szűkösségből eredően jelentős volt a hagyományos családi, szomszédai és munkahelyi közösségek megtartó ereje.** Ám a választott társulások, közös értékekre és célokra szerveződött civil szervezkedések csak szóróványosan voltak jelen, illetve jobbára erős állami kontroll alatt álltak. Ennek tartós hatása különösen élesen mutatkozott meg a rendszerváltás után, amikor a teljes foglalkoztatottság megszűnése és a piacgazdaságra való áttérés új típusú bizonytalanságai között

különösen nagy szükség lett volna az erős, autonóm civil szférára. Vagyis **nem voltak már hagyományos közösségeink, miközben az új típusú polgári közösségek még nem jöhettek létre, ami a magyarok állampolgári öntudatán is nyomot hagyott.**¹⁶

A polgárok így **kevésbé támaszkodhattak a közepes méretű közösségek megtartó erejére, ehelyett a családi kisközösség védőhálójára hagyatkoztak.** Mindez megmutatkozott a társadalmi tőke leginkább bevett mérőszámának, a magyarok civil szervezeti tagságának, illetve általános társadalmi aktivizmusának (jótékonykodás, politikai aktivizmus, stb.) alakulásában is. Míg a rendszerváltást követő években megnőtt a civil aktivitás, az ezredforduló óta mind a tagság, mind a tágabb értelemben vett állampolgári részvétel tekintetében csökkenő tendenciáról beszélhetünk.¹⁷

A bizalomhiányról és az együttműködési minták lebomlásáról tanúskodik a szakszervezetek számának és tagságának magyarországi alakulása is. A rendszerváltás óta, amikor is még a munkahelyek több mint egyharmadában működött szakszervezet, amelyek érdemi tagsággal is rendelkeztek, **folyamatos csökkenés figyelhető meg mind a szakszervezetek számát, mind a tagságukat illetően.**¹⁸ Bár a szakszervezetek leépülése világméretű tendencia, Magyarországon a régióhoz képest is kiugróan

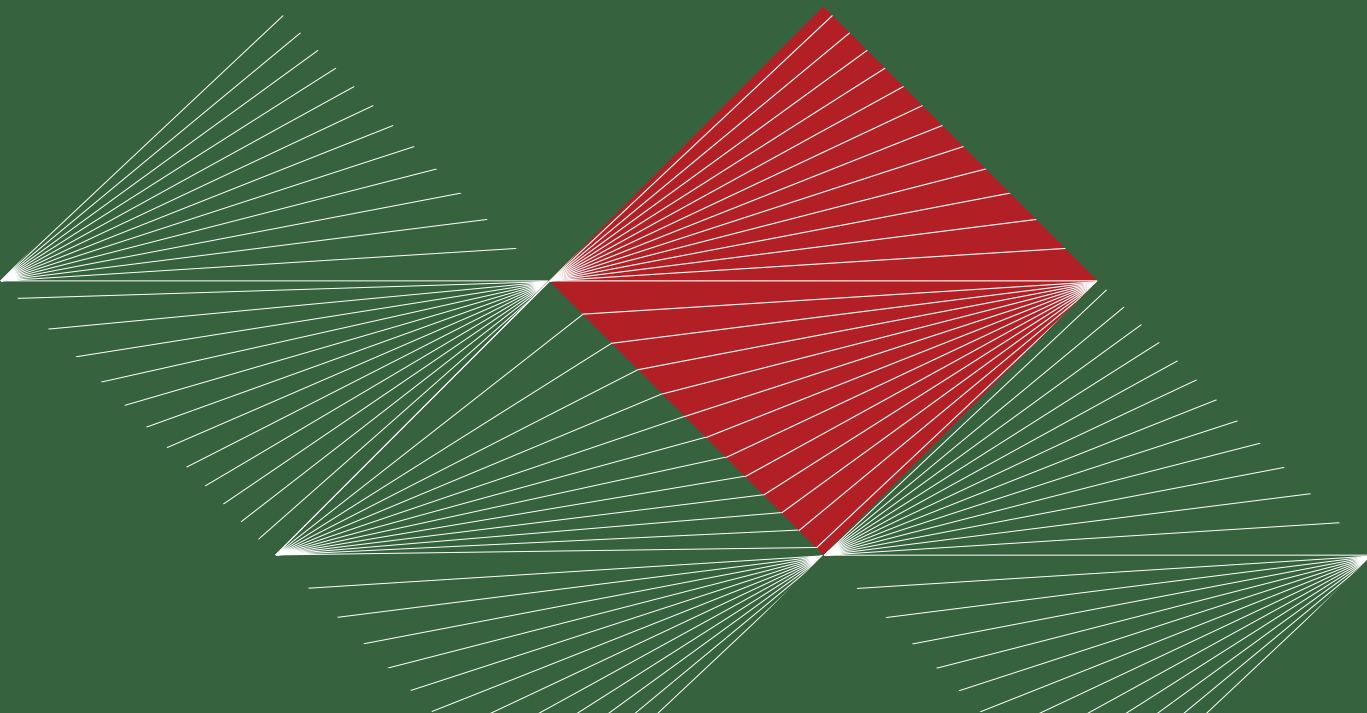
alacsony a tagság aránya: 2016-ban Csehországban 12, Lengyelországban közel 13, Szlovákiában pedig 11 százalék volt, szemben a magyar 8,5 százalékkal.¹⁹

Ez a folyamat kéz a kézben járt a személyközi bizalom folyamatos csökkenésével, az egyéni érvényesülési formák, kikapuk és normaszegő érdekérvényesítési mechanizmusok keresésével. Kopp Mária és Skrabski Árpád kutatásaik során azzal szembesültek, hogy a magyarok tudatában és életstratégiáiban más országokkal való összevetésben (megint csak: a visegrádi régióhoz képest is) **különösen nagy szerepet kapnak az egymás iránti bizalom és a társadalmi tőke erodálódását jelző állítások**, mint például hogy „az ember nem lehet elég körültekintő”; hogy „nem lehet elég óvatos”; hogy „senki sem törődik azzal, hogy mi történik a másikkal”; hogy „a legbiztosabb nem bízni senkiben”; vagy hogy „az emberek általában aljasak, önzőek, akik csak ki akarják használni a másikat”.²⁰ Ezekkel az állításokkal időben ingadozó mértékben, de a rendszerváltás után mindig a megkérdozett magyarok túlnyomó többsége egyetértett.

A közösségben rejlő lehetőségek ma hazánk egyik legnagyobb kihasználatlan erőforrását jelentik. Gazdasági versenyképességünk, szubjektív jóllétünk és ossztársadalmi kohézióink szempontjából is elemi érdekünk a társadalmi bizalom helyreállítása és a

mezoszintű közösségi szervezkedés ösztönzése. **Ez nemcsak az átlagemberek, de a mindenkori kormányzat érdeke is, ha hosszú távon gondolkodik. Egy érett, kompetens társadalom közös céljai elérésekor nem hagyatkozhat kizárólag az államra, ami más megfogalmazásban azt is jelenti, hogy nem terhelhet mindent hatalomra.** Különösen akkor, amikor olyan problémákat kell megoldani, amelyek esetében az információk hasznosítása és az erőforrások becsatornázása helyi szinten tűnik a leghatékonyabbnak – márpedig a huszonegyedik században a világ nemzeti számos ilyen problémával szembesülnek.

| JAVASLATOK

JAVASLATOK

- ▶ A társadalmi tőke, a civil aktivitás és a polgárok közötti bizalom nem növelhető közvetlenül központi direktívák, törvények és rendeletek által. A politikának azonban így is rendelkezésére állnak olyan eszközök, amelyek révén hosszabb távra tekintő, következetes és célzott munka révén érdemi változásokat érhet el. **A társadalmi tőke növelése az állampolgárok és a helyi közösségek ügye - az államnak azonban kulcsfontosságú támogató szerep jut ebben a folyamatban.** Ha a diktatúra idején az állam a civil szerveződések leépítésével vagy központi kontroll alá vonásával, a szabadságjogok rendszerszintű megsértésével, a gazdaság központosított, alacsony hatékonyságú menedzselésével tartós negatív mintákat tudott teremteni a bizalom, a közösségi autonómia és a társadalmi tőke szempontjából, ez azt is jelenti, hogy ugyanez **az állam kellő politikai akaráttal kedvező kereteket is kialakíthat a rossz útfüggőség megtöréséhez.**
- ▶ Széleskörű **konszenzusra van szükség a tekintetben, hogy a mezoszintű közösségek nem az államhatalom ellenfelei, hanem partnerei,** amelyeknek a közös ügyek intézésében helyi és országos szinten is érdemi beleszólást kell

biztosítani, a napirend meghatározásától a szakmai és érdekegyeztetéseken keresztül a döntéshozatalig.

- ▶ A társadalmi értékek és szabályok alakításának egyik legfontosabb szakpolitikai eszköze a szocializáció elsődleges színtere, az oktatás. A porosz, centralizált és hierarchikus iskolai szocializáció továbbra sem ösztönzi kellőképpen a közösségi együttműködés mintáinak fejlesztését - sőt, néha inkább ezek ellen hat. **A közoktatás egészében nagyobb teret kell biztosítani a közösségi elvnek, az állampolgári aktivitás és az együttműködés értékének, a kezdeményezőkézségnek és az önállóságnak.**
- ▶ Bár a rendszerváltás a kilencvenes évekre kialakította az alkotmányos demokrácia alapvető intézményi kereteit, a demokratikus készségek, normák és állampolgári ismeretek önálló tárgyként való, a közoktatás alap- és középfokú szintjein egyaránt kellő hangsúllyal megjelenő oktatását harminc év alatt sem sikerült megoldani. Bár az új Nemzeti alaptanterv helyesen újra önálló tantárgyként vezette be az állampolgári ismereteket - amely ráadásul szemléletében is jóval korszerűbbé, mindenekelőtt élmény- és készségközpontúbbá vált a korábbi próbálkozásoknál - a diákok csupán alap- és középfokú oktatásuk záró szakaszában,

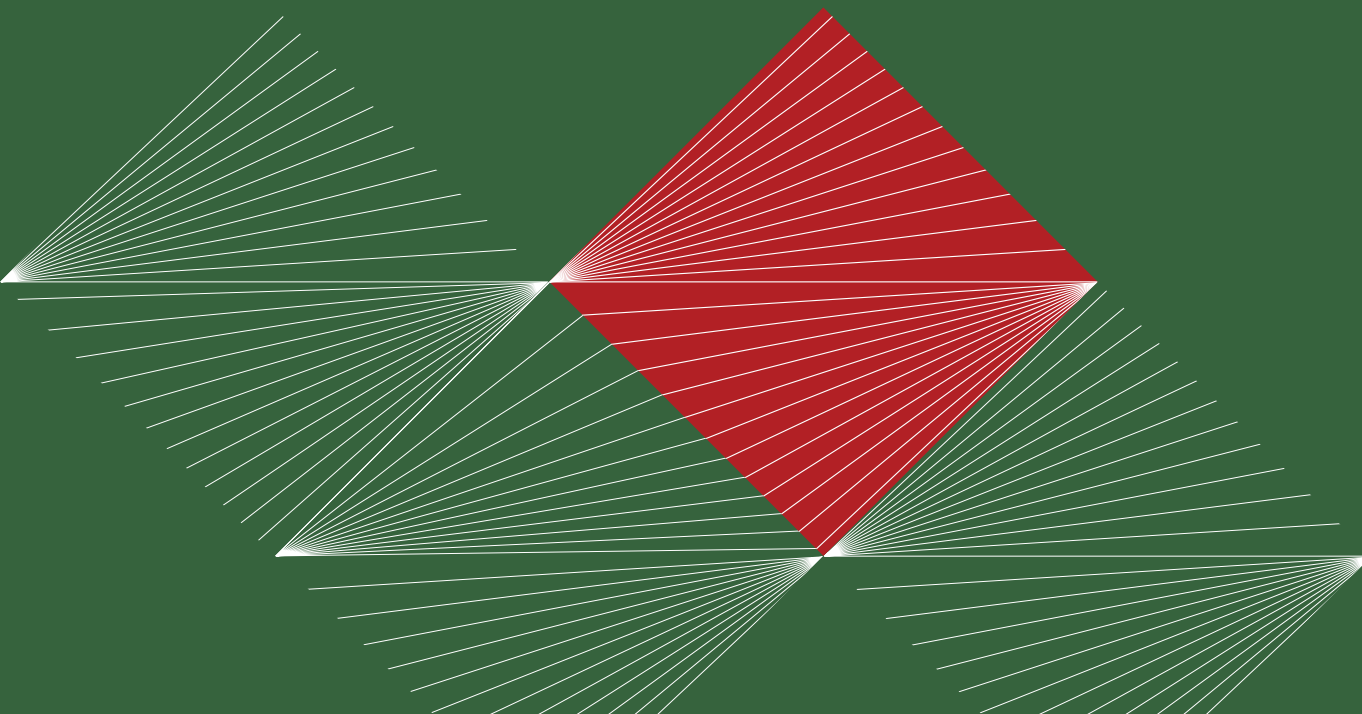
a 8. és a 12. osztályban tanulják. **A demokratikus értékeket, a kooperációt és a közösségi normákat középpontba helyező állampolgári ismeretek tantárgynak a diákok aktuális életkorára szabott oktatását az alapfokú oktatás első osztályától be kell vezetni.** Különösen fontos, hogy a gyerekek ne csak elméleti, illetve lexikális tudást szerezhessenek a közösségi cselekvés és a demokratikus döntéshozatal folyamatairól, hanem ezek a közoktatás minden szakaszában az átlagos magyar fiatal napi tapasztalataivá válhassanak.

- ▶ Az állam a helyi önkormányzatokon keresztül teheti a legtöbbet a helyi közösségek megszerveződésének ösztönzéséért, az erőforrások és kooperációs minták tudatos terjesztéséért. **Az önkormányzatoknak prioritásként kell kezelniük a szomszédsági-lakóhelyi együttműködések erősítését, művészeti és hobbikörök, szalonok, helyi kezdeményezésű beruházások (játsszóterek építése, termelői piacok szervezése), közösségi településrendezési projektek támogatását.**

▶ Ha közmegegyezés alakul ki arról, hogy a társadalmi tőke és a virágzó közösségek elengedhetetlenek egy ország sikere szempontjából a huszonegyedik században, az is kulcsfontosságúvá válik, hogy meg tudjuk ragadni ezek minőségét és

változását, aminek segítségével a fejlesztendő részterületekről is pontosabb képet kaphatunk. **Az ország teljesítményét és életminőségét mérő mutatók között, illetve általában a közbeszédben a társas érintkezések gyakoriságát, minőségét és eredményességét, a társadalmi bizalom és együttműködés szintjét, valamint az állampolgári kompetenciákat és aktivitást mérő indexeknek hangsúlyosabban kell megjeleníteniük.²¹**

HIVATKOZÁSOK
ÉS TOVÁBBI
IRODALOM

HIVATKOZÁSOK ÉS TOVÁBBI IRODALOM

- ¹ Gerő Márton: A civil társadalom néhány trendje Magyarországon 1990 után. In Kovách Imre – Dupcsik Csaba – P. Tóth Tamás – Takács Judit (szerk.): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon. Tanulmányok.* Argumentum, 2012: 317.
- ² Kahneman, Daniel – Krueger, Alan B.: Developments in the Measurement of Subjective Well-Being. *Journal of Economic Perspectives*, 20(1), 2006: 3–24.
- ³ Kahnemann – Krieger, i. m.: 22.
- ⁴ Axelrod, Robert: *The Evolution of Cooperation.* Basic Books, 1984.; Orbán Annamária – Szántó Zoltán 2005: Társadalmi tőke. *Erdélyi Társadalom*, 2: 58.
- ⁵ Hanifan, Lyda Judson: The Rural School Community Center. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 67(1), 1916: 130.
- ⁶ A korai kutatások közül ld. például: Ben-Porath, Yoram: The F-connections: Families, Friends, and Firms, and the Organization of Exchange. *Population and Development Review*, 6(1), 1980: 1–30.
- ⁷ Lásd például: Putnam, Robert D.: *Bowling Alone. The Collapse and revival of American community.* Simon and Schuster, 2000; Putnam, Robert D. (szerk.): *Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Societies.* Oxford University Press, 2002; Fukuyama, Francis: *Social Capital and Civil Society.* IMF Working Paper, 2000.
- ⁸ Fukuyama, Francis: *Bizalom.* Európa Könyvkiadó, 1997: 88.
- ⁹ A közösségi cselekvés játékelméleti, a klasszikus fogolydilemma

megoldása köré szerveződő megközelítéséről lásd Hardin, Russel: A kollektív cselekvés mint megegyezéses, N-szereplős fogolydilemma. In Csontos László (szerk.): *A racionális döntések elmélete.* Osiris-Láthatatlan Kollégium, 1998: 191–207.

- ¹⁰ Sárvári Balázs: A globális politika kora. In Faragó-Szabó István, Gyöngyösi Megyer, Takó Ferenc, Tóth Olivér István (szerk.): *Világunk határai.* Eötvös Collegium Filozófia Műhely 2014: 311–332.
- ¹¹ Torsvik, Gaute: Social Capital and Economic Development: A Plea for the Mechanisms. *Rationality and Society*, 12(4), 2000: 451–476; Orbán-Szántó, i. m.: 60–61.
- ¹² Fukuyama, i. m.; Orbán-Szántó, i. m.: 61–62.
- ¹³ Uo.
- ¹⁴ Utasi Ágnes: *Kötelékben. Szolidaritás-hálók és közélet.* MTA TK-Belvedere, 2013.
- ¹⁵ Giczi Johanna – Sik Endre: Bizalom, társadalmi tőke, intézményi kötődés. In Tóth István György (szerk.): *TÁRKI európai társadalmi jelentés 2009.* TÁRKI Zrt., 2009: 70.
- ¹⁶ Utasi, i. m.: 13–14.
- ¹⁷ Sárvári, i. m.
- ¹⁸ Az OECD adatai szerint a tagok aránya Magyarországon 2018-ra 8 százalék alá esett vissza (OECD. Stat, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TUD>).
- ¹⁹ Uo.
- ²⁰ Kopp Mária – Skrabski Árpád: A bizalom mint a társadalmi tőke központi jellemzője. *Vigilia* 73, 2008: 722–730.
- ²¹ Már ma is számtalan ilyen mutató áll rendelkezésre, amelyek alig kerülnek elő a hazai közbeszédben. A létező indikátorokról lásd például: Scrivens, Katherine – Scrivens, Conal Smith: *Four*

Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement. OECD Statistics Working Papers, No. 2013/06, OECD Publishing.

²² Gerő Márton: A civil társadalom néhány trendje Magyarországon 1990 után. In Kovách Imre – Dupcsik Csaba – P. Tóth Tamás – Takács Judit (szerk.): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon. Tanulmányok.* Argumentum, 2012: 317.

²³ Kahneman, Daniel – Krueger, Alan B.: Developments in the Measurement of Subjective Well-Being. *Journal of Economic Perspectives*, 20(1), 2006: 3–24.

²⁴ Kahnemann – Krieger, i. m.: 22.

²⁵ Axelrod, Robert: *The Evolution of Cooperation.* Basic Books, 1984.; Orbán Annamária – Szántó Zoltán 2005: Társadalmi tőke. *Erdélyi Társadalom*, 2: 58.

²⁶ Hanifan, Lyda Judson: The Rural School Community Center. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 67(1), 1916: 130.

²⁷ A korai kutatások közül ld. például: Ben-Porath, Yoram: The F-connections: Families, Friends, and Firms, and the Organization of Exchange. *Population and Development Review*, 6(1), 1980: 1–30.

²⁸ Lásd például: Putnam, Robert D.: *Bowling Alone. The Collapse and revival of American community.* Simon and Schuster, 2000; Putnam, Robert D. (szerk.): *Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Societies.* Oxford University Press, 2002; Fukuyama, Francis: *Social Capital and Civil Society.* IMF Working Paper, 2000.

²⁹ Fukuyama, Francis: *Bizalom.* Európa Könyvkiadó, 1997: 88.

³⁰ A közösségi cselekvés játékelméleti, a klasszikus fogolydilemma megoldása köré szerveződő megközelítéséről lásd Hardin, Russel: A kollektív cselekvés mint megegyezéses, N-szereplős fogolydilemma.

In Csontos László (szerk.): *A racionális döntések elmélete.* Osiris-Láthatatlan Kollégium, 1998: 191–207.

³¹ Sárvári Balázs: A globális politika kora. In Faragó-Szabó István, Gyöngyösi Megyer, Takó Ferenc, Tóth Olivér István (szerk.): *Világunk határai.* Eötvös Collegium Filozófia Műhely 2014: 311–332.

³² Torsvik, Gaute: Social Capital and Economic Development: A Plea for the Mechanisms. *Rationality and Society*, 12(4), 2000: 451–476; Orbán-Szántó, i. m.: 60–61.

³³ Fukuyama, i. m.; Orbán-Szántó, i. m.: 61–62.

³⁴ Uo.

³⁵ Utasi Ágnes: *Kötelékben. Szolidaritás-hálók és közélet.* MTA TK-Belvedere, 2013.

³⁶ Giczi Johanna – Sik Endre: Bizalom, társadalmi tőke, intézményi kötődés. In Tóth István György (szerk.): *TÁRKI európai társadalmi jelentés 2009.* TÁRKI Zrt., 2009: 70.

³⁷ Utasi, i. m.: 13–14.

³⁸ Sárvári, i. m.

³⁹ Az OECD adatai szerint a tagok aránya Magyarországon 2018-ra 8 százalék alá esett vissza (OECD. Stat, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TUD>).

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Kopp Mária – Skrabski Árpád: A bizalom mint a társadalmi tőke központi jellemzője. *Vigilia* 73, 2008: 722–730.

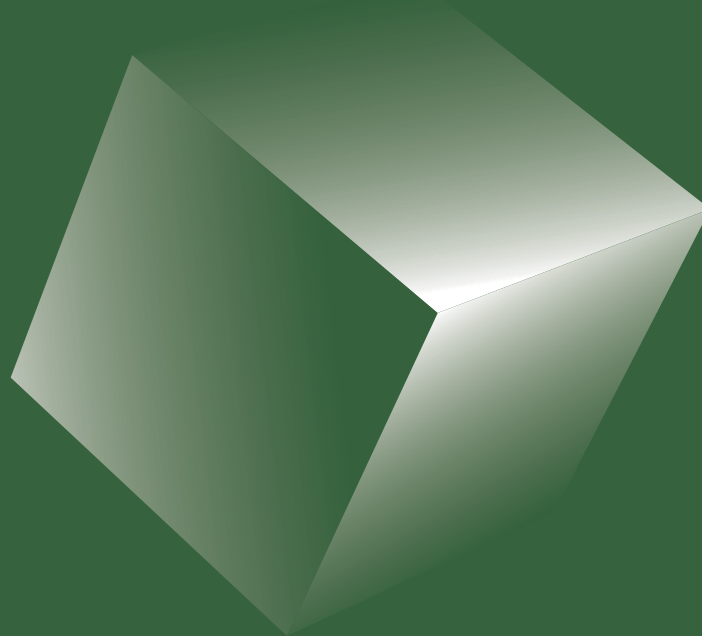
⁴² Már ma is számtalan ilyen mutató áll rendelkezésre, amelyek alig kerülnek elő a hazai közbeszédben. A létező indikátorokról lásd például: Scrivens, Katherine – Scrivens, Conal Smith: *Four Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement.* OECD Statistics Working Papers, No. 2013/06, OECD Publishing.

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet jövőorientált szellemi műhely, amely hazánk számára készít jövőképeket, szakmai javaslatokat. Kidolgozni az ország politikai, gazdasági és kulturális jövőképét, szilárd szellemi alapot teremteni a magyarok felemelkedéséhez – a gyorsan változó 21. században az Egyensúly Intézet ezt tekinti egy agytröszt legfontosabb feladatának.

Olyan témákról gondolkodunk, amelyekről kevesebb szó esik a nyilvánosságban, mint kellene. Ilyen téma a robotizáció és az átalakuló munkaerőpiac, levegőnk és folyóvizeink tisztasága, a nemzeti öntudat és a közösségek szerepe egy ország életében, az oktatás jövője, az ország gazdasági kitérés pontjai vagy a megváltozó világrend.

Az Egyensúly Intézet állandó kutatói csapata és tanácsadói testülete közgazdászokból, szociológusokból, politikai elemzőkből, klímaszakértőkből, külpolitikai szakértőkből áll. Sokszínű és magasan képzett, professzionális csapatunk széleskörű tapasztalatokkal rendelkezik az akadémiai kutatás és az alkalmazott tudomány területéről egyaránt.

EGYENSÚLY INTÉZET

1077 Budapest, Kéthly Anna tér 1.

+36 1 249 5238

www.eib.hu

info@eib.hu